

На нашу думку, такий підхід до реалізації функцій контролю навчання також сприяє розвитку організованості студентів, самодисципліни, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання, потреби в постійній самоосвіті та самовдосконаленні.

Вважаємо, що запропонований підхід до забезпечення якості проміжного та підсумкового контролю з вивчення курсу «Практикум із перекладу і трансляції текстів» спрямований на визначення рівня реалізації базових завдань, передбачених програмою курсу у двох аспектах:

а) теоретичному :

- усвідомлення суспільного значення перекладу;
- розуміння основ історії й теорії перекладу відповідно до сучасного стану лінгвістичних знань;
- знання важливих проблем сучасних досліджень щодо перекладу;

б) практичному (через реалізацію комплексу вмінь):

- працювати зі словниками різних типів;
- здійснювати переклад фразеології, публіцистики, наукових, офіційно-ділових, двомовних видань, художніх і поетичних текстів;
- користуватися можливостями машинного перекладу;
- володіти мовними аспектами трансформації текстів відповідно до жанрової специфіки та виду ЗМІ;
- редагувати тексти радіо- і телесюжетів.

Отже, мета підсумкового контролю – це визначення рівня сформованих знань та умінь як системи, яка дає можливість інтегрально оцінити здатність студента до перекладацької діяльності, а також його готовність до саморозвитку та самовдосконалення в цьому аспекті на перспективу, тобто після завершення вивчення курсу.

Список використаних джерел

8. Андреева В. М. Контроль та оцінювання знань / В. М. Андреева // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – №5. – Вставка. – С. 1-4.
9. Мовчун А. Учителю – для контролю знань учнів / Антоніна Мовчун // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – №10. – С. 8-12.
10. Попович І. Про самоконтроль і самооцінку знань / Ірина Попович // Дивослово. – 2000. – №9. – С. 38-40.
11. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.

Summary. The article deals with the approach to the formation of methodological principles of assessment of students' knowledge and skills at the stages of intermediate and final testing at studying of the course "Practical work on texts' translation and broadcasting".

Key word: assessment, intermediate testing, final testing, diagnostics.

УДК 378.016:811.161.2'271-057.875

Л.В.Мужеловська

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПОЛІТОЛОГІВ

У статті аналізуємо формування мовнокомунікативних умінь і навичок студентів-політологів у процесі вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», визначаємо лінгвістичні основи професійної майстерності майбутнього фахівця-політолога.

Ключові слова і словосполучення: комунікативні уміння і навички, професійна майстерність, мовна норма, термін, мистецтво спілкування.

Мова – це процес пізнання світу; засіб усного і писемного інформаційного зв'язку в суспільстві та спілкуванні між людьми. Міра володіння мовою формує особистість людини, її інтелект, буття. Будь-які зміни в житті людей безпосередньо відбиваються в мові. Саме тому рівень розвитку мови й визначає рівень розвитку суспільства. Мова виникла з потреб комунікації, і вся її організація підпорядкована цим потребам.

У професійній діяльності мова є важливою складовою компетенції фахівця. Фахова мова реалізується у фаховому мовленні та виконує своє комунікативне призначення. Система підготовки сучасного фахівця передбачає розуміння ним важливості комунікативного призначення мови

в професійній діяльності. Нова освітня філософія спрямована на формування інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості, утвердження здібностей індивідів через удосконалення вмінь ефективного оперування мовленням і мовленнєвими знаннями, зокрема стилістичними, текстотворчими, риторичними. Йдеться, передусім, про формування й розвиток у студентів комунікативних навичок, необхідних для успішного мовного спілкування у професійній діяльності, під якою розуміють «здатність фахівця відповідати вимогам професії (на рівні еталонних норм) та демонструвати належні особисті якості в ситуаціях професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології, вміння та навички використовувати з точністю і лінгвістичною правильністю терміни в усному й писемному професійному мовленні, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації та досвіді, усвідомлюючи необхідність самовдосконалення та саморозвитку» [2, 6].

Проблемі формування професійної мовнокомунікативної компетенції як студентів-філологів, так і студентів негуманітарних спеціальностей присвячено чимало праць відомих учених (Л. Барановська, Н. Бабиц, Л. Головата, В. Михайлюк, М. Пентилюк, Л. Паламар, С. Шевчук, Г. Оникович, В. Мельничайко, Л. Погиба, Т. Грибіниченко, І. Клименко та ін.).

Мета нашої статті – проаналізувати розвиток мовнокомунікативних умінь і навичок студентів-політологів у процесі вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», визначити лінгвістичні основи професійної майстерності майбутнього фахівця-політолога.

Комунікативний підхід у вивченні фахової мови ставить мету – засвоєння й оволодіння студентами мовою в обсязі, достатньому для формування власної думки, розуміння співрозмовника, усвідомлення того, що закономірності організації мови стають зрозумілими в процесі аналізу реального функціонування мовних одиниць, при цьому велику роль відіграють як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори, інтенції та досвід комунікантів. Сьогодні особливу увагу акцентують на формуванні навичок професійної комунікації в усіх сферах суспільного життя. Це зумовлено пріоритетами нашої держави в умовах розбудови, утвердження на міжнародній арені, закріплення української мови як державної та впровадження й забезпечення використання її у професійній діяльності.

Реалії ХХІ століття вимагають якісно нових підходів до підготовки сучасних фахівців – кваліфікованих, мовнокомпетентних, які б ґрунтовно володіли українською фаховою мовою на всіх її рівнях – орфоепічному, орфографічному, граматичному, лексико-стилістичному. Досконала професійна мовна підготовка є запорукою професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця.

Термін «компетенція» через посередництво польської мови запозичено з латинської мови; лат. *competentia* й означає «відповідність, узгодженість» [3, 542]. Ідея ж комунікативної компетенції належить американському вченому Д. Хамсу.

О. Селіванова поняття «комунікативна компетенція» окреслює як «здатність мобілізувати різноманітні знання мови (мовну компетенцію), пара вербальних засобів, ситуації, правил і норм спілкування, соціуму, культури для ефективного виконання певних комунікативних завдань у відповідних контекстах чи ситуаціях» [4, 233].

У сучасній науці виокремлюють різні типи компетенції – прагматична, культурна, загальнокультурна, соціокультурна, стратегічна, комунікативна (предметна). Однак всі вони стосуються комунікативної компетенції. О. Селіванова виділяє такі види комунікативної компетенції: мовна компетенція, дискурсивна, соціолінгвістична, ілокутивна, стратегічна, лінгвокультурна, міжкультурна. Термін «мовна компетенція», впроваджений у науковий обіг американським мовознавцем Н. Хомським, набув широкого застосування і трансформувався в професійну сферу як важливий компонент становлення фахівця нової генерації. Ф. Бацевич поняття «мовна компетенція тлумачить як знання учасниками комунікацій мови (мовного коду), тобто правил, за якими формуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація» [1, 123].

Вивчаючи українську мову (за професійним спрямуванням), студенти різних спеціальностей набувають теоретичних знань про фахове спілкування, його етапи й роль у професійній діяльності, засвоюють термінологію майбутньої спеціальності. Так, студенти-політологи, опрацьовуючи фахову літературу, розвивають своє професійне мислення, навчаються самостійно аналізувати й пояснювати зміст, суть політичних явищ, подій, процесів, які відбуваються як у межах України, так і на міжнародному рівні.

Одним із завдань, що ставляться перед студентами-політологами у зв'язку із забезпеченням професійної комунікативної компетенції, є формування власного термінологічного словника. З метою закріплення уже вивчених політологічних термінів студентам на кожному практичному занятті пропонується завдання: виписати з текстів суспільно-політичного дискурсу двадцять політологічних термінів та пояснити їх значення.

Функціонування української мови в різних сферах життєдіяльності людини безпосередньо пов'язане з процесами неологізації, тому важливою ланкою у формуванні й розвитку професій-

них комунікативних умінь і навичок студентів-політологів є ознайомлення з новою суспільно-політичною лексикою, особливо запозиченою.

Н. О. Яценко поділяє суспільно-політичні неологізми на дві групи – запозичення старі, але актуалізовані в останні роки і пов'язані зі змінами політичної та економічної системи України, і запозичення нові, які з'явилися в мові недавно. За сферами людської діяльності цю групу суспільно-політичної лексики можна поділити на окремі підгрупи: а) номенклатурні назви: *президент, прем'єр-міністр, спікер, головнокомандувач*; б) назви відомств, органів управління: *парламент, кабмінівська номенклатура, МінНС, РНБУ*; в) назви електоральних і суміжних технологій (політичний маркетинг): *балотуватися, імпичмент, інавгурація, популізм, рейтинг, референдум, електорат*; г) найменування політичних партій, рухів, ідеологічних течій та їх учасників: *«Фронт змін», НУНС, УНСО, «тимошенківці», «сині», «кличкісти», «помаранчеві», «бютівці»* й ін.; д) правові терміни: *пролонгація, трансфер, делівері, агреман* (згода); е) релігійні терміни: *єкуменізм, таліби, євангелізація*; є) економічні терміни: *рекапіталізація, рефінансування, хеджування* (захист), *тендер, дотація, своп* та ін. [5, 778]. Інформуємо студентів також про те, що серед нових слів, які активно поповнюють лексико-семантичну систему будь-якої мови, помітне місце займають словотвірні неологізми, наприклад, *політтехнологія, адмінресурс, платоспроможність, опозиція, ліквідність, споживчий кошук, девальвація, піаратака, гарант, десуверенізація, оптимізація* й ін.

Розуміння й пояснення студентами таких нових політологічних понять можна перевірити за допомогою виконання завдань пошуково-пізнавально-творчого характеру: використовуючи лексикографічні видання, довідкову літературу, інтернет-ресурси, з'ясуйте значення поданих слів, уведіть їх в текст політичного дискурсу.

Отже, студенти-політологи повинні вільно володіти термінологічним комплексом, що стосується їхнього майбутнього фаху, вміти аналізувати специфіку політологічних термінів, не відставати в часі від політичних подій та процесів, що відбуваються як в Україні, так і за її межами.

Професійна мовнокомунікативна компетенція фахівців-політологів дуже тісно пов'язана з культуромовленневою компетенцією, яка потребує вироблення навичок мовленнєвої культури, що передбачає досконале опанування нормами української літературної мови; оволодіння етичними засобами публічного, професійного та приватного спілкування; опанування елементами ораторського мистецтва; формування умінь і навичок правильного і переконливого мовлення, аргументованого доведення і спростування тез.

Після опрацювання теоретичного матеріалу тем «Спілкування як інструмент професійної діяльності», «Риторика і мистецтво презентації», «Культура усного фахового спілкування» студенти-політологи на практичних заняттях повинні навчитися розрізняти види спілкування, добирати мовні засоби в контексті створюваного чи аналізованого висловлювання відповідно до професійної сфери діяльності, добирати синоніми, антоніми, фразеологізми і вживати їх правильно у відповідній комунікативній ситуації, будувати розгорнутий монолог з фахової проблематики, застосовувати основні закони риторики під час професійного спілкування, проводити індивідуальну бесіду, телефонну розмову тощо. Для засвоєння цих тем студентам пропонуються для виконання різноманітні практичні завдання та вправи як усного, так і письмового характеру. Наприклад:

1) завдання – евристична бесіда: Дайте відповіді на поставлені запитання. Організуйте обговорення цих проблем.

– Чи вмієте ви спілкуватися?

– Чи завжди ваше спілкування є продуктивним?

– Чи завжди ви відчуваєте після нього задоволення і розуміння, що воно є таким самим і для іншої людини?

– А чи вмієте ви, спілкуючись з іншою особою, вирішувати конкретні справи і досягати в цьому успіху?

2) завдання – пошук: Використовуючи лексикографічну літературу, доберіть до поданих слів синоніми. Введіть їх у текст політологічного дискурсу. *Аргумент, пріоритет, компенсація, фактор, інвестиції, епоха, саміт, маркетинг, апелювати, консенсус, автократія, автономія, демілітаризація, демократія, субсидія;*

3) завдання зіставно-пошукового спрямування: З'ясуйте значення слів та утворіть з ними словосполучення.

Виборний і виборчий; громадський і громадянський; особистий і особовий; управління і правління; гарантований і гарантійний; витрати і втрати; кампанія і компанія; пам'ятник і памятка; декваліфікація і дискваліфікація; дипломат, дипломант і дипломник;

4) завдання – переконання: Доберіть і запишіть 3-4 аргументи, щоб підтвердити такі думки:

– *Не можна збудувати словом, коли те ж саме руйнувати ділом* (Г. Сковорода);

– *Свобода – це воля до особистої відповідальності* (Ф. Ніцше);

- Як про духовну зрілість окремої особи, так і про зрілість цілого народу судять найперше з культури його літературної мови (І. Огієнко);
- Багато говорити і багато сказати – це не є те саме (Софокл).

5) завдання пізнавально-логічного спрямування: Підготуйте презентацію професії, яку опановуєте в університеті. Скористайтеся такими питаннями:

- Чим приваблює обрана професія?
- Що вам відомо про цей фах?
- Наскільки ваша спеціальність важлива, актуальна сьогодні? Чи перспективна надалі?
- Які ділові, моральні якості допоможуть вам у професійній діяльності?
- Ким ви бачите себе у майбутньому?

або ж

Підготуйтеся до групової дискусії за темою: «Вибір України: угода з Європейською асоціацією чи митним союзом Росії»;

6) завдання – практикум з елементами доказовості, науковості, логічності, текстової змістовності: Підготуйте публічний виступ на одну із запропонованих тем:

- Політичні шляхи розв’язання глобальних проблем: аналіз світового досвіду;
- Прояви глобальних проблем людства на території України;
- Чорнобильська проблема: наслідки, прояви, розв’язання;
- Діяльність міжнародних організацій у напрямку розв’язання глобальних проблем;
- «Четверта влада», її роль та функції в політичному житті суспільства;
- Політичний плюралізм та діяльність засобів масової інформації;
- Релігія і політика в посткомуністичному суспільстві;
- Політична еліта і демократія: дилема поєднання;
- Соціальні вимоги до політичного лідера;
- Політичні лідери сучасної України.

На нашу думку, подібні завдання мають пізнавальне, навчальне, виховне та естетичне значення. Робота над ними сприяє розвитку логічного й образного мислення, закріплює орфографічні, орфоепічні, граматико-стилістичні уміння та навички, збагачує лексичний словник, формує вміння і навички оптимальної мовної поведінки у професійній сфері. На основі таких завдань студенти-політологи вчать знаходити у мовних явищах специфічне, спільне та відмінне, зіставляти і протиставляти їх, виявляти взаємозалежність понять, аналізувати реальне функціонування кожного мовного явища, відчувати комунікативні можливості того чи іншого тексту, – а це сприятиме розвитку вмінь послуговуватися його зразками у власному усному чи писемному фаховому мовленні.

Отже, саме мовнокомунікативна компетенція є стрижневим компонентом професійної діяльності майбутнього фахівця, саме вона забезпечує уміння вільно здійснювати мовленнєве спілкування в різних комунікативних ситуаціях, саме вона передбачає оволодіння студентами фаховою суспільно-політичною термінологією, доцільне використання професійної лексики, фразеології, граматичних та стилістичних засобів професійного мовлення, що сприяє становленню особистості майбутнього політолога.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Вікторова Л. Формування професійно-термінологічної компетентності лікарів ветеринарної медицини : методичні рекомендації / Л. Вікторова. – К., 2007. – 50 с.
3. Етимологічний словник української мови : в 7 т. – Т. 2. – К. : Наукова думка, 1985. – 571 с.
4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
5. Яценко Н. О. Політичні інновації в мові сучасних засобів масової інформації / Н. О. Яценко // Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 20. – Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2009. – С. 777-779.

Summary. The article analyzes the formation of speech and communicative skills and habits of students-politologists within the course “The Ukrainian language (for professional use)”. It defines the linguistic basis of the future politologists’ professionalism.

Key words and word-combinations: speech and communicative skills and habits, professionalism, language rule, term, art of communication.